

[Transcript] Forklart / Forgifter noen tusenvis av skolejenter i Iran?

Det skjer noe mystisk i iranske klasserom.

Tusenvis av skole jenter skal ha blitt forgiftet.

Jentene forteller om en spesiell lukt om puste problemer, kvalme og svimmelighet.

På skolen blir syke elever hentet med ambulanser, og på sykehusene får de hjelp til å puste.

Og alt dette skjer bare noen måneder etter de massive demonstrasjonene mot iranske moralpoliti, og de strengere prestereskime.

Hva er det som skjer med jentene i Iran?

Du hører forklart, det er tivarstag 9. mars, og jeg heter Philip A. Johannesborg.

Vi fikk kontakt med 16. gamle Skilva, som bor i en by i Iran, og hun fortalte at mens hun satte på engelsk undervisning, så kjente de plutselig en rad lukt.

Tor Arne Andreasen er utenreksasjonalist og har skrevet om det som nå forengår i Iran.

Og til aftenposten fortalte Skilva at den lukten hun kjente minnet om rottne epler.

Flere av hennes medlever fikk fysiske reaksjoner utifra en utkjent årsak, og lærerne er bade med å komme seg ut av klasserommet raskt.

Og så visste det seg at 50 fra denne skolen havnet på sykehus.

På skole til skole i Iran så er det jenter kanskje også noen gutter som reagerer på det de tror er gasforgiftning.

Siden november i fjor har over 5.000 elever meldt om forgiftningssymptomer. De aller fleste av dem er jenter.

Rundt 230 skoler skal være rammet av gassangrepp, og på sosiala medier flommer det over av videoer som viser oss kaoset.

Vi ser ambulanser som henter jenter i skolebård.

Vi ser jenter som ligger på sykehus og får pustehjelp.

Sykehus med kaotiske forhold og bekymrede foreldre.

Og samtidig går flere og flere ut i gatene for å demonstrere.

Kommer skjeda med nye!

Denne gifte eller gassakene har blitt en veldig stor sak i Iran, fordi gatene har spredt seg i de siste ukene.

Det er hundrevis av skoler hvor tusenvis barn opplever at de blir forgiftet.

Folk leter etter en forklaring på dette, og de er ikke veldig fornøyd med myndighetene i utgangspunktet.

Det er veldig mistelig mellom folk og styre her.

Folk går ut i gatene og roper nå slager mot regime enten fordi de posterer at det er regime som står bak dette,

eller for at de gjør for lite for å stoppe dem.

Skjeda med nye!

Samtidig som protestene vokser, spres historiene om forgiftede skolejenter i hele Iran.

Men det er noe som skurrer med denne historien.

Etter 13 år som pilot, hoppet Kristine Lørang bokstav litt alt inn.

Fulgte grøndedrømmen og startet bustoppedriften Kuk Oslo, og i dag kan hun skilte med nye bastur og 32 ansatte.

Reinskap er ikke det jeg er best på, så for meg er det opplagt at vi skal hjelpe her.

Vi har en regnskapsfører som forstår vår bransje, og de hjelper oss å ta i bruk automatiseringen, og alle de smarte løsningene som finnes i regnskapsprogrammet,

[Transcript] Forklart / Forgifter noen tusenvis av skolejenter i Iran?

triple-tex. Vi har brukt triple-tex inn oppstart, og kan genuint anbefale det til andre. Nå kan du prøve det veldig fleksible regnskapsprogrammet triple-tex gratis i 14 dager på triple-tex enn å gratis.

Dette presse-serier er svært upopulært. Det jeg har merket meg gjennom å reise til Iranepartiet, og det er hvor ville folk på Tomansson er til å si hvor misfnyyd de er med regime. Samtidig er det jo redde for å ge utrykk for den misnøyen offentlig, fordi de risikerer å bli hardt straffet for det.

Men likevel så så man også i høst at det var store omfattende demonstrasjoner i mange byer som pågikk månnesvis mot presse-regime, og det understreker jo hvor misfnyydet får kjære. Demonstratet i Iran pushback against authorities in Meshad, protesting the death of Masa Amini. She was attacked after being arrested by the morality police. They say she died of natural causes. Across Iran there were angry clashes between protesters and security forces.

I september i fjor ble den 22 år gamle kurdiske kvinnen Masa Amini stoppet på gaten av moralpolitiet i Iran. De mente 22-åringen ikke hadde dekket til hårset på riktig måte. Humble satt i varitekt, og etter tre dager så døde hun. Dødsfallet førte til en stor demonstrasjonsbølge i Iran. I protest klippet kvinner av seg håret, brente hovedplag og krevde likestilling og regimeskifte. En revolution var i emning. De hadde jo forhoppninger om at dette skulle bli en revolution, og at det forhatt presterregime skulle bli styrket. Men samtidig så vet vi jo fra tidligere opprør i Iran at de myndighetene har en vilje til å slå ned på disse opptøyn. Og også en evne, fordi at de har store, sikre styrker som teller flere hundretusende eller millioner personer som de kan sette inn, hvis de virkelig vil. Det visste seg igjen at disse opprørende ble bekjempet med svært brutale midler. Veldig mange mennesker ble puttet i fengsel, veldig mange døde. Man benytter også diverse splitt og herst teknikker for å minnske motivasjonens folk til å fortsette å delta i disse demonstrasjonene. Og så har man sett at de har dødd ut fram til at denne giftsaken kom. Og det gjør at presterregime igjen har kontrollen om landet. Så hva gjør myndighetene nå når tusenvis av jenter ved forskjellige skoler sier at det blir forgiftet? Operinlig gjorde vi egentlig så veldig mye, men nå som disse sakene har blitt så veldig mange flere, og det har blitt en veldig stor sak i rann, så forsøker de å vise handlekraft. Og det de gjør da er at de har startet en kriminal etter forskning av saken. De har også fått en masse eksperter til å danne en komitee som skal undersøke det, og de sier at de har tatt prøver og snakket med de som dette har sett osv. Sånn at det i rannske myndigheter forsøker å vise at de kan håndtere denne situasjonen. Men de har ennå ikke klart å finne noen direkte årsak til det som har skjert. Den siste uken har folk protestert mot regime. Det ropes død over Kamenei, kvinneliv frihet og at de er mot forgiftning av jenteskoler. De mener myndigheten ikke er i stand til å hantere situasjonen, og dette har fått mange til å trekke

[Transcript] Forklart / Forgifter noen tusenvis av skolejenter i Iran?

paralleller til det som skjedde med i rannske kvinner i fjor.

Det er veldig mye spekulasjoner om hva som egentlig kan ligge bak disse gassforgiftningssakene. Noen tror at det kanskje er en slags fornforhevn mot jentene fordi de bidro aktivt i dimusasjonen mot regime.

Så noen mener det er myndighetene som står bak. Andre mener det er regimekritikere.

Andre gjenn hevder også at det kan være religiøse grupper som ikke ønsker at jenter skal få gå på skole.

Men akkurat den forklaringen er passelig dårlig med hvordan forholdene faktisk er i rann, for mens man i Afghans hans ser at utdanning fenter er kontroversiell, så er det ikke det.

I det helt at det er i rann, i rann så er det helt vanlig at jenter får gå på skole.

Men en fjæretheori som nå begynner å sprede seg er at ingen står bak i det hele tatt.

For det første du ser, når disse jentene beskriver at de kjenner en lukt som kan indikere at noe er på gang,

så beskriver de ganske ulike lukter. Noen snakker om råtenfrukt, andre snakker om råtenegg.

Det har også vært nevnt sterk parfume.

Det er kanskje en indikator på at det ikke er ene og at det er et virkelig angrep.

I de aller fleste tilfellene så hører vi at jentene blir friske igjen og ganske raskt.

En annen ting som er på fallende er at vi hører ingenting om at lærer blir syke,

og vi må anta at lærerne har vært i rommet når de klasserommene skal ha blitt angreppet.

Etter at omfangene har vokst voldsvomt, er det jo skoler rundt omkring i hele Iran som har blitt angreppet.

Det er vanskelig å tenke seg at noen skal kunne klare å sette gang i operasjonen for å angrep så mange skoler

i løpet av så kort tid, uten å bli opptaget.

Så det å utnå at man klarer å finne noen spor etter at det faktisk er noen fysiske ting som har finnet.

Så det er tydelig på at det kan være en annen forklaring her.

Vet du hva det kan være da?

Myndighetene har ikke utlokket fullstendig at noen og disse tilfellene kan være faktisk gasangrepp.

Men i og med at omfangene har vokst voldsvomt, så mener jeg at det er psykologiske ting som forklarer det.

Eller stress som Iranske minutter sier.

Man kan reagere fysisk på noe som da er faktisk begynner med en psykisk ting.

For eksempel hvis noen i et romm begynner å hoste, så er det en tenest at flere andre begynner å hoste.

Hvis noen snakker om at det er lus i rommet her, så er det en tenenst at de da begynner å kløe i håret.

Dette kan da ha med et sette opp igjen av min store, da jeg har fått mye større fysiske konsekvenser hos noen personer.

Bare man blir oppvist om at det faktisk kan skje.

Og den tilstanden kalles masse psykogenisk sykdom.

Fysiske symptomer kan dukke opp oss flere mennesker på samme tid, uten en yttre påvirkning.

Altså, det starter oss én og smitter så videre til mange.

Dette er overhovedet ikke et nytt fenomen.

I Middelalderen hadde man et fenomen som kalles for danseskyke.

[Transcript] Forklart / Forgifter noen tusenvis av skolejenter i Iran?

Det ble den gang forklart med at man hadde fått onder som var blitt besattet.

Og fra, for eksempel, 1990 i Kosovo, så fikk skolelever der fysiske reaksjoner, sånn som minner litt om det vi så ser nå i Iran.

Og myndighetens ekspertutvalg konkluderte med at det mest ansynlig var psykologiske årsaker til de fleste av disse hendelsene.

En samlingning som har blitt dratt fram nå, det er en nivle gasangrepp mot skoler i Afghanistan for 10-15 år siden som man mente Taliban stod bak.

Men verdens selvsøringsvarsjon gransket disse sakerne og konkluderte med at den mest sansynlige årsakeren var at dette var det at det var psykiske årsaker som blod bak.

Er dette fenomen som kunne skjedde i Norge, Toranø?

Jeg tror det er veldig litt sansynlig fordi i Norge vil man tenke at hvis noen i et klasserum hadde fått sånn fysiske reaksjoner som jeg snakker om, så ville man ha lett systematisk etter forklaringer.

Og man vil ha tenkt at dette ikke er noe som noen ønsker å angripe disse jentene som er i denne skoleklassen.

Folk kan mye mer tillitt til myndighetene og tillitt til at sånt ikke skal skje i Norge.

I land som Afghanistan var annet kan man oppleve at det faktisk kan være tilfeldig at noen skulle kunne komme til å gjøre noe slikt.

Og når Iranere igjen går ut i gatene for å protestere, så er det noe tegn på lav tillitt til myndighetene.

Skål med Skedane! Skål med Skedane i det! Skål med Skedane i det!

Sinne i befolkningen det øker. Folk roper og slager mot myndighetene.

Samtidig så ser vi også at det er folk som er motstandre av regime som bor utenfor Iran som nå krever at denne saken blir gransket og at som da anklager myndighetene i Iran for å stå bak det som skjer eller for å gjøre for lite for å gjøre noe med det.

Og denne forklaringen med at det kan være psykisk ting som ligger bak, det er jo da en forklaring som mange opposisjonelle faktisk har reagert på med sinne.

Fordi de mener at det er en, at man kjøper en bort forklaring fra de iranske myndighetene og de mener at det her er det iranske myndigheter som gjør noe galt.

Hva kan komme til å skje fremover i Iran nå da?

Vi vet jo ikke om det kan bli flere tilfeller av at skolejenter opplever at de blir angreppet med gas eller medgift. Det kan fortsette å komme til å spres seg.

Jeg tror også at det er sånn synlig at det blir mer demonstrationer mot myndighetene, at det er sinne kommet å være veldig omfattende i befolkningen i Iran fremover.

Men det er også sånn synlig at myndighetene i Iran kommer til å klare skål ned disse opptøyende og at det igjen blir ro i Iran frem til neste bølge med protester.

Du har nå hørt en podcast fra Aftenposten. Det var Thor Arne Andreassen som tok oss gjennom de mystiske giftangreppene på iranske skoler.

Denne episoden er laget av Synesøhol, Trond Odin Johansen og meg, Philip A. Johannesborg. Resten av forklart er igjen i Fjøland, Olaf Eggesvik, David Vekoni og Anders Weberg.

Lydene er hente fra Al Jassira, BBC, CNN og den frivillige organisasjonen 1500 Tasvir på Twitter og Telegram.

Og om du liker Aftenposten sine podkaster, så sjekk gjerne ut folk. Den finner du på apno og i podmiappen.